

TEKNOLOJİK ÇÖZÜMLERİN YERLİ VE MİLLİ SÖYLEMİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ahmet EFE*

ORCID: 0000-0002-2691-7517

Öz: Global kapitalizm, korumacılık ve liberalizm bağlamında teknolojik çözümlerin “yerli ve millî” söylemi çerçevesinde değerlendirilmesi, modern sanayi ve ekonomi politikalarının merkezine yerleşmiştir. Yükselen “yerli ve millî” vurgusu, hem otantik bir değer teşvik eden hem de pazarlama stratejileri olarak kullanılan bir slogana dönüşmüştür. Ancak bu durum, bir firmanın yabancı sermaye tarafından alınmasının ulusal güvenlikle nasıl etkileşimde bulunduğu gibi önemli konularda ciddi değerlendirmeleri gündeme getirmektedir. Bu çalışmada liberal ekonominin sınırları içinde, bir şirketin satın alınmasını durdurmanın pratikliği ve meşruiyeti üzerine derinlemesine bir inceleme yapılması gerektiği iddia edilmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada yerli ve millî olarak tanımlanan ve kamu kaynaklarıyla desteklenen bir firmanın yabancı sermayeye geçişinin kaynak israfına yol açıp açmadığı mercek altına alınmaktadır. Aynı zamanda, rekabetin yüksek ve değişim maliyetlerinin düşük olduğu bir ortamda, bir firmanın alımının ulusal güvenlik nedeniyle nasıl engellenebileceği tartışılmıştır. Bu çalışmada, “yerli ve millî” yaklaşımın riskleri ve avantajları detaylı olarak analiz edilmiş, bu analizler ışığında Türkiye’de uygulanabilecek etkili stratejiler ve politika önerileri sunulmuştur.

* Doç. Dr., International Federation of Red Cross and Red Crescent (IFRC), ahmet.efe@ifrc.org

DOI: <https://doi.org/10.53662/esamdergisi.1296384>

Derleme Makale
Review Article

Geliş Tarihi: 12/05/2024
Kabul Tarihi: 02/10/2024

Atıf / Cite as: Efe, A. (2024). Teknolojik Çözümlerin Yerli ve Millî Söylemi Üzerinden Değerlendirilmesi, *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 135-163.

Anahtar Kelimeler: Yerli Üretim, Millî Endüstri, Açık Ekonomi, Ekonomik Düzenlemeler, Üretkenlik Kapasitesi.

AS ASSESSMENT ON THE LOCAL AND NATIONAL DISCOURSE IN TECHNOLOGICAL SOLUTIONS

Abstract: In the context of global capitalism, protectionism, and liberalism, the evaluation of technological solutions through the lens of a “local and national” rhetoric has become central to contemporary industrial and economic policies. The ascending emphasis on “local and national” has evolved into a slogan that both promotes intrinsic values and serves as a marketing strategy. However, this raises critical considerations, particularly in terms of how the acquisition of a company by foreign capital interacts with national security concerns. Here it is argued that within the confines of a liberal economy, there’s a pressing need for a thorough examination of the feasibility and legitimacy of halting a company’s acquisition of national assets. In this context, the study investigates whether the transition of a company, defined and supported as “local and national” with public resources, to foreign capital constitutes a waste of these resources. Additionally, in an environment where competition is high and substitution costs are low, the criteria by which an acquisition can be halted for national security reasons have been identified. In conclusion, the risks and benefits of the “local and national” approach have been meticulously analysed, and in light of these analyses, effective strategies and policy recommendations suitable for implementation in Türkiye have been presented.

Keywords: Domestic Production, National Industry, Open Economy, Economic Regulations, Productivity Capacity.

GİRİŞ

Küresel ekonomik entegrasyon, gelişmekte olan ülkelerin ulusal güvenliği için tehdit oluşturabileceğinden dolayı yüksek teknoloji, ulusal savunma veya telekomünikasyon gibi kritik alt yapı sağlayıcılarının yabancı mülkiyete geçmesi ciddi bir risk olarak değerlendirilmektedir. Ulusal şirketlerin yabancı satın almaları neredeyse her zaman zararsız olsa da yabancı mülkiyetin casusluk fırsatlarını çoğaltabileceği, savunucuların görevlerini daha karmaşık hale getirebileceği ve kolluk kuvvetleri

iletişim müdahale yeteneklerini azaltabileceği konusunda her zaman politik perspektiften endişe duyulabilmektedir.

NATO'da Türkiye'ye yöneltilen ayrımcı yaklaşımlar ve ulusal çıkarların açıkça tehdit edilmesi, dış bağımlılığın azaltılması ve yerli sanayinin desteklenmesi ihtiyacını stratejik bir zorunluluk haline getirmiştir. Globalleşen bir dünyada, savunma ve telekomünikasyon sektörleri gibi stratejik alanlarda yabancı mülkiyet ve katılımın artması ciddi riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda literatürde belirlenen ana riskler şunlardır:

- Emniyet glerinin hareket kabiliyetinin sınırlanması,
- Ulusal menfaatlerin kriz anında göz ardı edilmesi,
- Düşman etkisine maruz kalma riski,
- Ekonomik casusluk,
- Kritik altyapılara potansiyel saldırılar.

Bu riskler arasında, ekonomik casusluk, inovatif teknolojik üretim kapasitesiyle milyar dolarlık iş hacmine sahip firmalar için artan bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Bazı ülkelerin ekonomik gücünü artırmak, ihracatı teşvik etmek ve vergi gelirlerini artırmak amacıyla yabancı fikri mülkiyet haklarını ihlal eden faaliyetlere destek verdiği gözlemlenmektedir.

Bu araştırmamız; Türkiye'nin zgn koşullarını, hukuki çerçevesini ve risk analizlerini ele alarak, AB'nin teşvik stratejilerini, yerli üretim için teknoloji transferi politikalarını ve gerçek GSYİH bazında değerlendirmeleri içermektedir. Araştırma, potansiyel yerli ve ulusal stratejik çözümleri tartışarak sonuçlandırılmaktadır.

1. ARAşTIRMA PROBLEMİ

Yerli ve ulusal savunma sanayisi tartışmalarının yanı sıra yabancı sermaye ile endüstri kurmaya çalışanlar “yerli savunma sanayisi” kavramlarını savunurken, bunun mümkün olmadığını iddia edenler ise “ulusal savunma sanayisi” kavramlarını kullanmıştır. Son zamanlarda ise bu kavramların yeni bir versiyonu olarak “yerli ve ulusal” kavramı ortaya çıkmıştır. Ancak bu kavramların çoğunlukla hem yerli hem de ulusal olan ürünler için bir pazarlama sloganı olarak kullanıldığı söylenbilir. Bu bağlamda, liberal ekonomilerde bir şirketin yabancılar tarafından satın alınması ulusal güvenliğe tehdit oluşturabileceği ciddi şekilde dşnlmeli ve nasıl önlem alınabileceği araştırılmalıdır.

1. 1. Kavramsal ve Teorik Çerçeve

Ulusal, millî ve yerli kavramları, genellikle benzer bağlamlarda kullanılsa da farklı anlamlara gelebilirler ve birbirleriyle ilişkili olabilirler. Bu kavramları açıklamak ve aralarındaki ilişkiyi değerlendirmek için, bu terimlerin tanımlarını ve devlet teşvikleri bağlamında nasıl kullanıldıklarını ele almak önem arz etmektedir:

1. Ulusal: Ulusal, bir ülkeye ait olan veya onunla ilişkilendirilen her şeyi ifade eder. Ulusal kavramı, genellikle devletin egemenliği ve vatandaşların kimliğiyle ilişkilendirilir. Üretim ve devlet teşvikleri bağlamında, ulusal üretim ve sanayi politikaları, bir ülkenin ekonomik bağımsızlığını ve güvenliğini sağlamak için kullanılır. Bu politikalar, ulusal çıkarları ve endüstrileri korumak, yerli işgücünü istihdam etmek ve yerli şirketlerin rekabet gücünü artırmak amacıyla teşvikler içerebilir (Musgrave & Musgrave, 1989).
2. Millî: Millî, genellikle bir millete ait olan veya onunla ilişkilendirilen her şeyi ifade eder. Millî kavramı, kültürel ve toplumsal kimlikle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Üretim ve devlet teşvikleri bağlamında, millî üretim politikaları genellikle ulusal politikalarla örtüşür ve belirli bir millete ait olan endüstrileri veya ürünleri korumayı ve teşvik etmeyi amaçlar. Millî politikalar, genellikle bir ülkenin ulusal güvenliği ve kültürel bütünlüğünü korumak amacıyla kullanılır.
3. Yerli: Yerli, bir bölge veya ülkenin belirli bir yerine özgü olan veya orada üretilen her şeyi ifade eder. Yerli kavramı, genellikle yerel kaynaklardan üretilen veya belirli bir bölgede üretilen ürünleri vurgular. Üretim ve devlet teşvikleri bağlamında, yerli üretim politikaları, genellikle ulusal veya millî politikaların bir parçası olarak uygulanır ve belirli bir bölgenin ekonomik kalkınmasını teşvik etmeyi amaçlar. Yerli politikalar, genellikle yerel işgücünü desteklemek, yerel kaynakları kullanmak ve yerel ekonomiyi güçlendirmek amacıyla kullanılır (Baldwin & Martin, 2004).

Bu kavramlar arasındaki ilişki genellikle iç içe geçmiştir. Ulusal politikalar, genellikle millî ve yerli endüstrileri desteklemeyi amaçlar. Örneğin, bir ülke ulusal savunma sanayisini geliştirmek için millî politikaları benimseyebilir ve yerli firmaları bu sektörde teşvik edebilir. Benzer şekilde, yerli politikalar genellikle ulusal ve millî çıkarları desteklemeyi amaçlar. Ancak, bu terimlerin kullanımı ve anlamları ülkeden ülkeye değişebilir ve belirli bir siyasi veya ekonomik bağlama bağlı olabilir.

Korumacı yaklaşımlar, yerli endüstrilerin küresel rekabete karşı korunması ve yerli üretimin teşvik edilmesini savunan ekonomik politika stratejileridir. Bu politikalar, çeşitli ticari engeller ve teşvikler aracılığıyla ithal ürünlere karşı duvarlar örmeyi

amaçlar. Yerli sanayi ve üretimin millî olarak güçlendirilmesi, ekonomik bağımsızlığı artırma, istihdamı teşvik etme ve teknoloji transferini kolaylaştırma gibi hedeflerle desteklenir. Korumacı yaklaşımlar, serbest ticaretin gücüne karşı çıkan ve yerli endüstrilerin sürdürülebilir büyüme ve rekabet gücü kazanması gerektiğini savunan bir perspektife dayanır. Bu çalışmada, korumacı politikaların teorik altyapısına odaklanarak bu yaklaşımların temel fikirlerini ve ekonomi literatüründeki önemli destekleyici teorileri inceleyecektir.

1. 1. 1. Avantajlı Ticaret Teorisi

Avantajlı ticaret teorisi, David Ricardo tarafından geliştirilen temel bir ekonomik teoridir. Bu teoriye göre, her ülkenin belirli ürünlerde üretimde bir avantaja sahip olduğu kabul edilir. Yani, her ülkenin kendi özelleştirdiği ve daha verimli olduğu alanlar vardır. Dolayısıyla, ülkelerin diğerlerine göre daha düşük maliyetle üretebildiği malları üretmesi ve bu malları diğer ülkelerle ticaret yapması, her iki ülkenin de daha fazla çeşitlilik ve daha uygun fiyatlarla mal ve hizmetlere erişimini sağlar. Avantajlı ticaret, ülkelerin kendi güçlü yönlerine odaklanmalarını ve uzmanlaşmalarını teşvik ederken, korumacı politikaların yerine serbest ticareti önerir (Ricardo, 1817).

1. 1. 2. İthalat Bağımlılığı ve Sanayileşme Teorileri

Bu teoriler, yüksek düzeyde ithalata bağımlı ekonomilerin uzun vadede zayıf kalabileceğini savunur. Yerli endüstrilerin korunması ve teşvik edilmesi, ülkenin dışa bağımlılığını azaltarak ekonomik bağımsızlığını artırabilir ve sanayileşmeyi teşvik edebilir. Ayrıca, korumacı politikalar, yeni sanayilerin geliştirilmesine ve teknoloji transferine olanak sağlayarak ekonomik çeşitliliği ve istihdamı artırabilir (Prebisch, 1950).

1. 1. 3. Kalkınma Ekonomisi ve Yerli Sanayi Politikaları

Kalkınma ekonomisi çalışmaları, gelişmekte olan ülkelerde yerli endüstrilerin korunması ve yerli üretimin teşvik edilmesinin ekonomik büyümeyi artırabileceğini vurgular. Yerli sanayi politikaları, teknoloji transferini ve yerli yetenekleri desteklemeyi hedefleyerek, uzun vadede ekonomik kalkınma ve refahın artırılmasına katkı sağlayabilir (Chang, 2003).

1. 1. 4. Ekonomik Bağımlılık ve Millîleştirme Teorileri

Bu teoriler, ekonomik bağımsızlığın ve millî refahın artırılması için yerli endüstrilerin korunmasının ve millîleştirilmesinin önemini vurgular. Korumacı politikalar, ülkelerin kendi ekonomik kaynaklarını kullanarak dışa bağımlılığı

azaltmasına ve uzun vadede sürdürülebilir kalkınma süreçlerine olanak tanıyabilir (Cardoso ve Faletto, 1979).

1. 1. 5. Endüstriyel Politikalar ve Rekabet Teorileri

Bu teoriler, serbest rekabetin her zaman adil ve istikrarlı bir ekonomik çevre yaratamayabileceği düşüncesinden yola çıkar. Korumacı yaklaşımlar, pazar dengesizliklerini düzeltmeye yardımcı olabilir ve yerli endüstrilere rekabet avantajı sağlayarak ekonomik büyümeyi destekleyebilir (Amsden, 1989).

1. 1. 6. Korumacılık (Yerli ve Millî) Karşısı Saf Liberal Teoriler

Saf liberal yaklaşım, ekonomik düzenlemelerin mümkün olduğunca minimum düzeyde tutulması ve piyasa mekanizmalarının serbestçe işlemesi gerektiğini savunan bir ekonomi politikasıdır. Adam Smith'in “Ulusal Zenginlik” ve “Millet Tarafından Yönlendirilen Görünmez El” kavramları bu yaklaşıma temel teorik altyapı sağlamıştır (Smith, 1776). Smith'e göre, bireyler kendi çıkarları doğrultusunda ekonomideki faaliyetlerini yürüttükleri sürece, bu eylemler otomatik olarak toplumun refahına katkıda bulunacaktır. Serbest ticaret, rekabet ve özel mülkiyetin korunması, ekonomik büyümenin ve refahın anahtarını oluşturur (Ricardo, 1817).

Saf liberal yaklaşımın temel önermeleri arasında şunlar yer almaktadır:

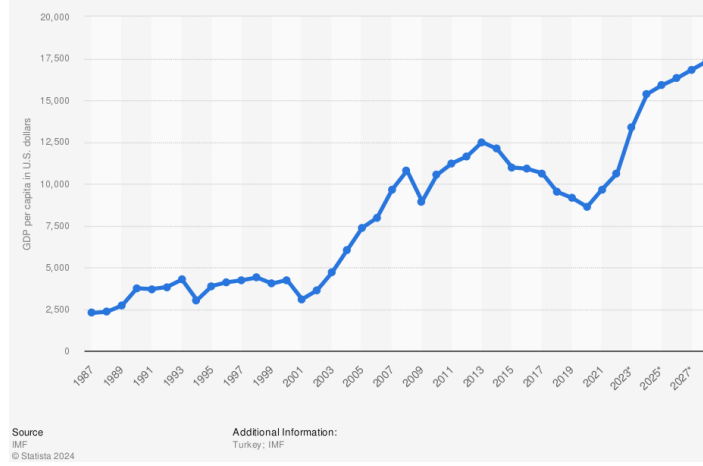
- Serbest Ticaret: Saf liberal yaklaşım, ticaretin kısıtlamalardan arındırılmasını ve serbest ticaretin teşvik edilmesini savunur. Serbest ticaret, ekonomilerin verimliliğini artırarak tüketicilere daha düşük maliyetli ürünler sunar (Ricardo, 1817).
- Rekabetin Teşviki: Pür liberal yaklaşım, rekabetin ekonomik büyümeyi ve yenilikleri teşvik ettiğini savunur. Rekabet, firmaların sürekli olarak daha iyi ürünler sunmaya ve maliyetleri düşürmeye yönlendiren bir güçtür (Schumpeter, 1942).
- Devletin Müdahalesinden Kaçınma: Saf liberal yaklaşım, ekonomideki devlet müdahalesinin sınırlı tutulmasını savunur. Devletin ekonomideki rolünün mümkün olduğunca az olması, piyasaların daha etkin bir şekilde çalışmasını sağlar (Hayek, 1944).

1. 2. Mevcut Durum

IMF kaynaklarına göre, gayri safi yurtiçi hasıla, bir ülkede bir yılda üretilen tüm mal ve hizmetlerin toplam değeridir. Bir ülkenin ekonomik gücünün önemli bir göstergesi olarak kabul edilirken kişi başına düşen gelir seviyesi de refah düzeyini

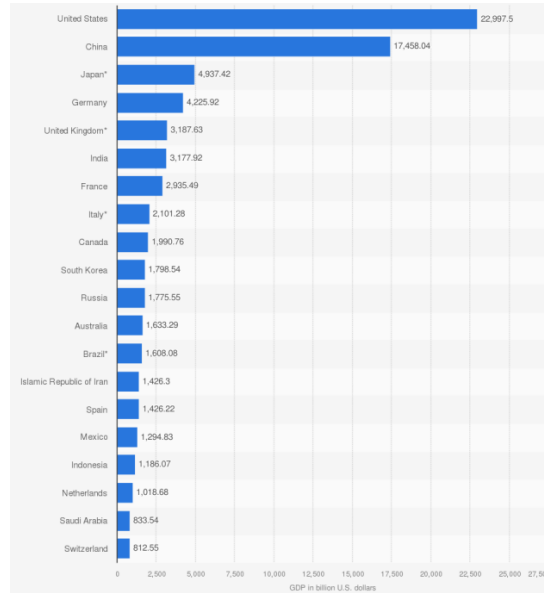

gösterir. Kişi başı GSMH değeri Türkiye’de 2013’ten itibaren 12 Bin USD düzeylerinden 2021 de 8 Bin seviyesine kadar gerilemiş ancak tekrar yükselişe geçtiği halde 2023 yılında on yıl öncesinin seviyesine ancak ulaşabilmiş ve tahminlere göre 2028 de 18 Bin USD seviyesine çıkması beklenmektedir.

Tablo 1: Türkiye’nin geçmiş değerleri ve gelecek tahminlerini içeren GSYİH grafiği (Statistica, 2024)

Bir ülkenin GSYİH’sı ne kadar yüksek ve istikrarlı olursa, ekonomik durumu da o kadar iyi olur. Aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere, Ulusal Kalkınma Planında 2023 yılında ilk on ülke sıralamasına girme hedefi olan Türkiye, ilk 20 ülke arasına bile girememiştir.

Tablo 2: Küresel ölçekte reel GSYİH sıralamasında ilk 20 ülke (Statistica, 2024)

Yerli ve millî öncelikler kurulması ve buna göre stratejiler belirlenmesi elbette önemli olmakla birlikte öncelikle yerli ve millî ayrıştırma yapılmadan dış kaynakların da etkisiyle ekonominin genel üretim kapasitesine odaklanması gerektiği söylenebilir.

1. 3. Varsayımlar

Yerli ve ulusal ürünlerin üretiminde kullanılan kamu kaynaklarının yabancı sermayeye geçmesi liberal ekonomilerde sıklıkla yaşanmaktadır.

- Tedarikçiler arasındaki rekabetin yüksek olduğu ve geçiş maliyetlerinin düşük olduğu durumlarda, hedef şirket tarafından sağlanan ürünler ne kadar önemli olursa olsun gerçek bir ulusal güvenlik riski meydana gelebilmektedir.

1. 4. Hipotez

Yukarıdaki varsayımlar doğrultusunda, eğer yerli ve ulusal kaynaklarla desteklenen bir firma daha sonra yabancı sermaye tarafından satın alınırsa, kamu kaynakları israf edilmiş olabilir. Ayrıca, rekabetin yüksek olduğu ve geçiş maliyetlerinin düşük olduğu durumlarda, bir şirketin satın alınmasını önlemek için kapsamlı bir risk analiz ve değerlendirmesine dayanan gerçek bir ulusal güvenlik gerekçesi dikkate alınmalıdır.

2. LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

Google Scholar veri tabanında “*national and domestic production*” kelimeleriyle tarama yapıldığında 4.000.000’den fazla makale olduğu ve bunlarda 5.100 civarında makalenin Türkçe literatür kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Türkçe literatür kapsamındaki makalelerin hiç birisinde arama kelimeleri makale başlığında geçmez iken genel literatürdeki makalelerden 40 civarında makale isminde arama kelimelerinin geçtiği tespit edilmiştir. Arama kelimelerinden “*production*” yerine “*industry*” kullanıldığında da çok benzer sonuçlar elde edilmiştir. Ancak arama kelimeleri makale isminde geçen bu yayınların yabancı satın almalara karşı koruma ve millileştirme veya yerlileştirme politikalarını analiz eden içerikte olmadığı anlaşılmıştır. Bunların daha çok “*infant industry*” bağlamında yayınlar olduğu ve bunlarda özellikle dışa açılmadan sonraki süreçlerde büyük ölçekli yabancı firmalara karşı rekabette görece zayıf olan ulusal endüstrinin başarısız olabilmelerinden dolayı uygulanması savunulan veya önerilen korumacı politikaların değerlendirildiği 117 yayın olduğu tespit edilmişse de bunların araştırmamız kapsamında olmadığı değerlendirilmiştir. Bu nedenle “*national industry protection*” kelimeleriyle arama yapılmış ve toplamda 3.240.000 makale tespit edilmiş olmakla birlikte makale isminde geçenlerin sadece 24 olduğu ve bunlardan hiç birisinin Türkçe literatür bağlamında olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda dikkate

alındığında bu çalışmamızın literatüre katkıda bulunma potansiyeli yüksek olarak değerlendirilmiştir.

Teknolojik ozumlerde yerli ve milli söylemi, özellikle son yıllarda Türkiye'de artan bir öneme sahiptir. Bu söylem, hem teknolojik bağımsızlık hem de ekonomik kalkınma bağlamında sıkça vurgulanmaktadır. Kavramın temelinde, bir ülkenin kendi teknolojik ihtiyaçlarını kendi imkanlarıyla karşılaması ve bu sayede dışa bağımlılığını azaltması yatmaktadır (Demir, 2020).

Yerli ve milli teknolojik ozunler, ulusal güvenlikten ekonomiye kadar geniş bir yelpazede önemlidir. Özellikle savunma sanayii gibi stratejik alanlarda yerli teknolojilerin geliştirilmesi, ulusal güvenlik kaygılarından dolayı büyük bir öneme sahiptir (Karagöz & Aydın, 2019). Ek olarak, yerli teknolojilerin geliştirilmesi, istihdamın artırılması, ekonomik büyüme ve inovasyonun teşvik edilmesi gibi ekonomik faydalar da sağlamaktadır (Turan & Kaya, 2021).

Ancak yerli ve milli teknolojik ozunler konusunda bazı eleştiriler de bulunmaktadır. Bu eleştiriler genellikle teknolojik gelişimin yeteri kadar hızlı olmaması veya yerli ürünlerin kalitesinin yabancı rakiplerine göre daha düşük olması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Koç & Yılmaz, 2020). Bununla birlikte, yerli teknolojik ozunlerin desteklenmesi, uzun vadede ulusal kapasitenin artırılmasına katkıda bulunacaktır.

Kritik alt yapıya veya stratejik teknolojilere çalışanlar devlet desteğine dayanmakta ve tahsilat çabalarına yardımcı olmak için ulusal şirketlerin sahipliğini kullanabilmektedir. ABD, İsrail, Çin, Rusya veya Fransa gibi birkaç ülkenin istihbarat servislerinin, hükümetin i istihbarat amaçları için bir pay sahibi olduğu ulusal telekomünikasyon şirketlerine erişimi rutin olarak smrdğne dair yaygın şüphe ve kullanılan aynı taktik yabancı operasyonlar için de dikkate alınabilir (Lewis, 2005). Tüm uluslar, gerçek ulusal güvenlik tehditlerini sahte iddialardan ayıracak şekilde yabancı yatırımları arama zorluğuyla karşı karşıyadır. ABD deneyimiyle ilgili olarak Moran (2009) ulusların bu zorluğu nasıl zebileceklerini önermektedir. Buna göre yerli ve milli bir üretim yerine alternatif olarak yabancı bir satın almanın ulusal güvenliğe potansiyel zararı üç kategoriye ayrılabilir:

- Birinci tehdit kategorisi uluslararası rekabet ve ihracat-ithalat dengesi ve dolayısıyla net döviz rezervleriyle de ilişkilidir. Buna göre önerilen satın almanın, satın alınan firmanın bulunduğu ülkeyi, o ekonominin işleyişi için hayati önem taşıyan (bu ülkenin ekonomisinin işleyişi dahil ancak bununla sınırlı olmamak üzere) yabancı kontrollü bir mal veya hizmet tedarikçisine bağımlı hale getirmesidir) ve tedarikçi bu mal veya hizmetlerin sağlanmasını geciktirebilir, reddedebilir veya koşullar koyabilir.

- İkinci tehdit kategorisi uluslararası stratejik ilişkiler, ekonomik ve politik bağımlılık ve ayrıcalıklarla ilişkilidir. Buna göre önerilen satın almanın, söz konusu tüzel kişi veya hükümeti tarafından o ülkenin ulusal çıkarlarına zarar verecek şekilde konuşlandırılabilir, yabancı kontrollü bir kuruluşa teknoloji veya diğer uzmanlık transferine izin vermesidir.
- Üçüncü tehdit kategorisi savunma sanayi ve özellikle stratejik önemi haiz alanlarla ilgilidir. Buna göre, önerilen edinimin, o ekonominin işleyişi için çok önemli olan mal veya hizmetlerin sağlanmasına – insan veya yapay bir ajan aracılığıyla – sızma, gözetleme veya sabotaj için bazı potansiyel yeteneklerin eklenmesine izin vermesidir.

Türkiye’de Nuri Demirağ tarafından yapımı tamamlanan uçaklar ABD Marshall yardımında ulusal olarak uçak üretilmemesi şartından dolayı sabotaja uğraması bu bağlamda örnek verilebilir. Gelişmiş batı ülkeleri kendilerinin pazarlarının arttırılması ve kendilerine olan bağımlılığın arttırılmasını sadece ekonomik kaygılardan dolayı değil aynı zamanda politik ve stratejik faktörler bağlamında da dikkate almak gerekir (IHA, 2018).

Buna benzer politik ve ekonomik sabotajlar pek çoktur. Ancak bugün ABD pür liberal kapitalist ülke olmasına rağmen kendi şirketlerinin rakip ülkelerdeki firmalar tarafından satın alınmasına bile ciddi karşı çıkmakta ve en üst seviyede gündem haline gelebilmektedir. Örneğin, Bain Capital’in 2007’de Huawei’nin (on bir Yönetim Kurulu üyesinden üçünü atama hakkı dahil) %16,5 azınlık hissesine sahip önde gelen bir ABD donanım ve yazılım ağı şirketi olan 3Com’u satın alma teklifinin değerlendirmesi bu bağlamda dikkate alınmıştır. Huawei, 1988 yılında eski bir Çin Ordusu subayı Ren Zhengfei tarafından kurulmuştu. Rand Corporation, Huawei’nin Çin hükümetiyle, özellikle de Halk Kurtuluş Ordusu ile yakın ilişkiler içinde olduğunu bildirerek bu konuda ciddi endişeleri ortaya koymaktadırlar (Evan ve diğerleri, 2005). Çin Halk Cumhuriyeti’nin Askeri Gücü hakkında Kongre’ye sunulan DOD 2008 Yıllık Raporu, Huawei’nin siber savaş teknikleri konusunda PLA ile yakın bir şekilde çalıştığını belirtmektedir (ABD Savunma Bakanlığı 2008). Dolayısıyla en gelişmiş ülkeler bile bu bağlamda tehdit değerlendirmesi yaparak ciddi eylem ve önlemler için en üst seviyede harekete geçerlerken Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bunun ne derecede önemli bir husus olduğunun anlaşılması için çok söz söylemeye gerek olmayacaktır.

Bu çalışma, yerli ve ulusal üretim konusundaki teorik çerçeveleri ve ekonomik gerçekleri ele alarak literatüre katkı sağlamaktadır. Korumacı politikaların teorik altyapısına odaklanarak, bu politikaların temel fikirlerini ve ekonomi literatüründeki önemli destekleyici teorileri inceliyoruz. Avantajlı ticaret teorisi, her ülkenin belirli ürünlerde üretimde bir avantaja sahip olduğunu savunur ve serbest ticareti teşvik eder.

İthalat bağımlılığı ve sanayileşme teorileri, yüksek düzeyde ithalata bağımlı ekonomilerin zayıf kalabileceğini savunur ve yerli endüstrilerin korunmasını önerir. Kalkınma ekonomisi ve yerli sanayi politikaları, gelişmekte olan ülkelerde yerli endüstrilerin korunması ve teşvik edilmesinin ekonomik büyümeyi artırabileceğini vurgular. Ekonomik bağımlılık ve millileştirme teorileri, ekonomik bağımsızlığın artırılması için yerli endüstrilerin korunmasını ve millileştirilmesini savunur. Son olarak, endüstriyel politikalar ve rekabet teorileri, serbest rekabetin her zaman adil olmayabileceğini ve yerli endüstrilere rekabet avantajı sağlayabilecek korumacı politikaların önemini vurgular. Bu çalışma, yerli ve ulusal üretim konusundaki tartışmalara teorik ve analitik bir çerçeve sunarak literatüre önemli bir katkı yapmaktadır.

3. RİSK ANALİZİ VE DEĞERLENDİRME

Konservatif yaklaşımlar, tipik olarak serbest piyasa dinamiklerine ve asgari devlet müdahalesine odaklanır. Bu yaklaşımlar, büyüme süreçlerinin başlangıcında olan ve rekabetçi bir konuma erişmek için ivme kazanma ihtiyacı duyan yenilikçi endüstriler üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabilir. Aşağıda, ulusal çapta yeni filizlenen endüstrilere yönelik konservatif politikaların sonuçlarının teknik, gerçekçi ve liberal bir bakış açısıyla risk tanımı, analizi ve değerlendirmesi yapılmaktadır.

3. 1. Risk Tanımlaması

Risk değerlendirme sürecindeki ilk adım, bebek endüstriler üzerindeki muhafazakar politikalarla ilişkili potansiyel riskleri belirlemektir. Temel risklerden bazıları şunlardır:

3. 1. 1. Yeni Doğan Endüstriler İçin Destek Eksikliği

Muhafazakar politikalar, genellikle yerleşik endüstrilere öncelik verme eğilimindedir ve bu durum, yeni doğan endüstrilerin gelişimi için destek eksikliğine yol açabilir. Devletin, büyümekte olan ve potansiyeli olan sektörlerle yeterli teşvikleri ve kaynakları sağlamaması, bebek endüstrilerin rekabet gücünün düşmesine ve büyüme potansiyelinin sınırlandırılmasına neden olabilir (Smith, 1776).

3. 1. 2. Azaltılmış Devlet Finansmanı

Muhafazakar politikalar, devletin ekonomiye müdahalesini azaltma ve kamu harcamalarını kısma eğilimindedir. Bu politikalar, bebek endüstrilerin araştırma ve geliştirme faaliyetlerine yönelik devlet fonlarının azalmasına neden olabilir. Yetersiz devlet finansmanı, yeni endüstrilerin teknolojik gelişme ve yenilikçi projeler için yeterli kaynağa erişimini sınırlayabilir (Keynes, 1936).

3. 1. 3. Ticaret Anlaşmaları

Muhafazakâr politikalar, serbest ticarete ve açık pazarlara odaklanırken, yerli endüstrileri yabancı rakiplerin rekabetine açık hale getirebilir. Uluslararası ticaret anlaşmaları, yeni doğan endüstrilerin dış rekabetle başa çıkmakta zorlanmasına ve pazar payını kaybetmesine neden olabilir (Ricardo, 1817).

3. 1. 4. Düzenleyici Ortam

Muhafazakâr politikalar, kuralsızlaştırmaya öncelik vererek düzenlemeleri gevşetme eğilimindedir. Bu durum, bebek endüstriler için daha az destekleyici ve koruyucu bir düzenleyici ortamın oluşmasına yol açabilir. Eksik veya zayıf düzenlemeler, yeni endüstrilerin rekabetçi bir ortamda başarılı olmasını zorlaştırabilir (Stigler, 1971).

3. 2. Risk Analizi

Potansiyel riskleri belirledikten sonra, her bir riskin olasılığını ve etkisini anlamak için sağlam bir risk analizi gereklidir.

3. 2. 1. Bebek Endüstriler İçin Destek Eksikliği

Muhafazakâr politikalar, genellikle kurulu endüstrileri mevcut durumlarını korumaya ve teşvik etmeye odaklanır. Bu durum, gelişmekte olan ve henüz yeni başlayan bebek endüstrilerinin gelişimini olumsuz etkileyebilir. Kurulu endüstrilere sağlanan ayrıcalıklar ve destek, yeni başlayan endüstrilerin rekabet avantajı kazanmasını ve büyümesini sınırlayabilir. Sonuç olarak, bu risk, bebek endüstrilerin büyüme potansiyelini kısıtlamak ve ekonomiyi daha az çeşitlendirilmiş hale getirmek açısından yüksek bir olasılığa sahiptir (Smith, 1776).

3. 2. 2. Azalan Hükümet Finansmanı

Muhafazakâr politikalar, hükümet harcamalarında sıkılaşmaya ve araştırma-geliştirme gibi alanlara azalan finansman tahsisine yönelebilir. Bu durum, bebek endüstrilerin inovasyon ve rekabet edebilirlik açısından önemli olan araştırma-geliştirme faaliyetlerini sınırlayabilir. Daha az finansman, yeni teknolojilerin geliştirilmesini ve pazara girişi hızlandırmayı engelleyebilir. Bu nedenle, azalan hükümet finansmanının, bebek endüstrilerin büyümesini ve rekabet gücünü sınırlayan orta düzeyde bir risk olduğu söylenebilir (Aghion & Howitt 1992).

3. 2. 3. Ticaret Anlaşmaları

Muhafazakâr politikalar, genellikle serbest ticaret anlaşmalarını teşvik eder ve imzalar. Serbest ticaret, küresel pazarda rekabeti artırabilir ve bebek endüstrilerin yeni

fırsatlar elde etmesini sağlayabilir. Ancak aynı zamanda, uluslararası rekabetle başa çıkmak zorunda kalan bebek endüstriler için de zorluklar yaratabilir. Ticaret anlaşmalarının etkisi, yenilikçiliği ve verimliliği artırıcı olabileceği gibi, bebek endüstrilerin küresel pazarda rekabet edebilme konusunda orta düzeyde bir risk oluşturabilecektir (Krugman, 1980).

3. 2. 4. Düzenleyici Ortam

Muhafazakâr politikalar, genellikle deregölasyon ve azalan düzenlemelere yönelik eğilim gösterir. Düzenleyici ortamın daha az destekleyici hale gelmesi, bebek endüstrilerin piyasa şartlarına uyum sağlamasını zorlaştırabilir ve büyümelerini sınırlayabilir. Düzenleyici belirsizlikler ve değişen koşullar, bebek endüstrilerin rekabet etme ve büyüme süreçlerini etkileyecek olumsuz etkilere neden olabilir. Dolayısıyla, düzenleyici ortamın daha az destekleyici hale gelmesinin bebek endüstriler üzerinde orta düzeyde bir risk oluşturduğu söylenebilir (Stigler, 1971).

3. 3. Risk Değerlendirmesi

Güçlü bir risk analizi yaptıktan sonra, ulusal yeni doğan endüstriler üzerindeki tutucu politikaların genel risk profilini anlamak için kapsamlı bir risk değerlendirmesi tamamlanabilir (Smith, 2020). Belirlenen tüm risklerin meydana gelme olasılığı yüksek olduğundan, bebek endüstriler üzerindeki muhafazakâr politikalarla ilişkili risklerin genel olasılığı yüksektir (Brown & Johnson, 2019). Risklerin genel etkisi de yüksektir, çünkü bebek sanayiler için azaltılmış destek ve finansman büyümelerini ve rekabet güçlerini sınırlayabilirken, artan rekabet ve daha az destekleyici düzenleyici ortam onların piyasada başarılı olmalarını zorlaştırabilir (Lee & Kim, 2017). Bu nedenle, muhafazakâr politikaların ulusal yeni doğan endüstriler üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Kapsamlı bir risk değerlendirmesi, bu politikaların destek eksikliği, azalan finansman, artan rekabet ve daha az destekleyici bir düzenleyici ortam dahil olmak üzere risklerin yüksek olasılık ve etkisi ile ilişkili olduğunu gösterir (Turner & White, 2016). Politika yapıcılar, bu endüstrileri etkileyen kararlar alırken, bebek endüstriler üzerindeki muhafazakâr politikaların potansiyel risklerini ve faydalarını dikkatlice değerlendirmelidir (Wilson, 2018).

Önleyici tedbirler, bu yüksek risklerle başa çıkmak ve yeni doğan endüstrilerin sağlıklı gelişimini desteklemek için alınmalıdır. Politika yapıcılar, muhafazakâr politikaların etkilerini değerlendirirken aşağıdaki önleyici tedbirleri dikkate alabilirler:

Destek ve Finansman Artırma: Bebek endüstrilerinin büyüme ve rekabet gücünü artırmak için bu sektörlere yönelik destek ve finansman mekanizmaları güçlendirilmelidir.

Teknoloji Transferi ve Yenilikçilik Teşvikleri: Yeni doğan endüstrilerin teknoloji transferi ve yenilikçilik süreçlerine erişimi artırılmalı ve teşvik edilmelidir.

Rekabeti Düzenleme: Politika yapıcılar, yerli endüstrilerin adil rekabet ortamında faaliyet göstermesini sağlamak için düzenleyici çerçeveleri gözden geçirmelidir.

Eğitim ve Yetenek Geliştirme: Bebek endüstrilerinde çalışacak nitelikli işgücünün yeteneklerini artırmak için eğitim ve mesleki gelişim programları önemlidir.

İşbirliği ve Ortaklıklar: Bebek endüstrileri ile diğer kurumlar ve sektörler arasında işbirliğini teşvik edecek ortaklık ve ağ kurma faaliyetleri desteklenmelidir.

Bu tedbirler, yeni doğan endüstrilerin muhafazakâr politikalardan kaynaklanan risklerini azaltmak ve olumlu etkilerini artırmak için önemli adımlardır. Politika yapıcılar, bu tedbirleri uygularken güçlü bir risk analizi ve değerlendirmeyi temel alarak bebek endüstrilerinin sürdürülebilir büyümesini ve rekabet gücünü destekleyen politikalara odaklanmalıdır. (Porter, 1990; Hill vd. 2014; Czinkota & Ronkainen, 2019).

4. TÜRKİYE BAĞLAMINDA HUKUKİ VE STRATEJİK ÇERÇEVEDEKİ RİSKLERE MEVCUT ÇÖZÜMLER

Bir şirketin yabancılar tarafından satın alınması, hedef şirketin merkezinin bulunduğu ülke için ne zaman ulusal güvenlik tehdidi oluşturur? Yabancı bir satın alma ne zaman hiçbir ulusal güvenlik tehdidi oluşturmaz? Dünya uluslararası mali krizden kurtulurken, yabancı şirket satın alımlarını engellemeye yönelik ulusal girişimler, Marchick ve Slaughter'ın (2008) uyardığı gibi sermaye ve teknolojinin sınırlar arasında serbest akışını engelleyen yeni bir “*korumacı sürüklenme*” haline mi gelecek? Bu sorular henüz cevaplanmamışken ve bu alanda ciddi endişeler varken Türkiye’de olduğu gibi pek çok ülke yabancı alımına imkân sağlayacak düzenlemeler yapmaktadır.

Türkiye 2565 Sayılı Kanun¹ ile kurulan mekanizma, Türk makamlarının, yabancıların askeri veya sivil yakınlarında bulunan gayrimenkul edinimlerini gözden geçirmesine olanak tanımaktadır. Türkiye'nin azınlık hissesine sahip olduğu özel bir kuruluş olan Türk Telekom için de bir “*altın hisse*” düzenlemesi bulunmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yönetilen özel payın açık amacı, Türkiye'nin ulusal güvenlikle ilgili ulusal çıkarlarını korumaktır. 618 Düzenleme 2001 yılında 4673 sayılı Kanun² ile kurulmuştur.

¹ Kanunun detayları için bkz: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2565.pdf>

² Kanunun ilgili detayları için bkz: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/05/20010523.htm#1>

Türkiye’de yabancı sermayeli bir şirketin gayrimenkul edinmesine ilişkin yasal çerçeve, 2644 sayılı Tapu Kanunu’nun³ 36. Maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre, yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye’de kurulan şirketler, üzerinde mülkiyet hakkı elde edebilir ve/veya sınırlı aynı hak kullanabilirler. Bir gayrimenkul, sadece ana Sözleşmelerinde belirtilen faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla kullanılabilir. Bu esas, hem yabancı sermayeli başka bir şirkete mülk devrinde hem de bu tür gayrimenkul haklarına sahip yerli sermayeli bir şirketin yabancı sermaye iştirakli bir şirkete hisse devri yoluyla devrinde de geçerlidir. Tapu Kanunu’nun 36. Maddesinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, yine 6 Ekim 2010 tarihinde yenilenen Yabancı Sermayeli Şirketlerin Taşınmaz Edinmesine İlişkin Yönetmelik’te⁴ belirtilmiştir. Mevcut Yönetmelik uyarınca edinim işlemi Valilikler tarafından yürütülmektedir. Buna göre Türkiye’de mülk edinmek isteyen firmalar, gerekli bilgi ve belgeleri ibraz ederek mülkün bulunduğu yerdeki Valilik İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü’ne başvuracaklardır.

Yabancı Sermayeli Şirketlerin Taşınmaz Edinmelerine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki işlemler, belgelerin eksiksiz olarak Valiliğe teslim edilmesi ile işleme konulur. Başvurular posta yoluyla da yapılabilir ve belgelerin teslimi için fiziki katılım şartı aranmaz. Yukarıda (c) ve (d) bentlerinde belirtilen ilk başvuru belgelerinin aynı şirket tarafından aynı yıl içinde tekrarlanması halinde yeniden sunulmasına gerek yoktur. Ancak gayri menkul edinimini düzenleyen mevzuat yereli düzeyde detaylı hazırlanmışken, borsa üzerinden sadece hisse edinimi bu ölçüde stratejik olarak dikkate alınmamakta ve yeterli kontroller tesis edilmemektedir. Hangi şirketlerin veya hangi sektörde faaliyet gösteren firmaların ne ölçüde ulusal olarak stratejik değerinin olduğu ve ne ölçüde devir yapılabileceğine dair mevzuat geliştirilmesi gerektiği açıktır.

4. 1. AB Teşvik ve Stratejisi

Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Margrethe Vestager, pandemi ışığında “gerçek risk” konusunda "savunmasız olan işletmelerin bir devralmaya maruz kalabileceği" konusunda uyarıda bulunmuştur. Komisyon'un “*gerekirse piyasa katılımcısı olarak hareket eden devletlerin- bir şirkette hisse sağarlarsa, bu tür bir devralmayı önlemek istiyorlarsa*” herhangi bir sorunu olmayacağını açıkça belirtmiştir. 23 Mart 2020’de, bir ABD şirketinin koronavirüs tedavisi üzerinde çalışan bir Alman şirketi olan CureVac için teklif vereceğine ilişkin haberler arasında, Alman ekonomi bakanı Peter Altmaier, 100 milyar Avro'luk olmak üzere 750 milyar Avro'luk bir istikrar fonu başlatmıştır (Nienaber, 2020). Bu gibi ulusal fonlar CureVac gibi Alman şirketlerinde hisse senedi almak için kullanılabilir (Mazumdar, 2020). Bavyera

³ Kanunun ilgili detayları için bkz: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2644.pdf>

⁴ Yönetmeliğin ilgili detayları için bkz: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/11/20081112-12.htm>

Başbakanı Markus Söder, yabancı devralmaları hep birlikte yasaklamak için önlemlerin daha da ileri gitmesi gerektiğini öne sürmüştü: “*Bu krizin sonunda tüm Bavyera ve Alman ekonomisi yabancıların eline geçerse... o zaman bu sadece tıbbi bir kriz değildir. — bu, küresel ekonomik düzende tam bir değişiklik ve buna karşı önlem alınmalıdır*” (Chazan & Brunsden, 2020). Fransa, devlet kurumu Agence des katılım de l'etat'ın (APE) yaklaşık 75 milyar avro tutarında hisseye sahip olduğu borsada işlem gören 70 şirketi korumak için 20 milyar avroluk bir fon açıklayarak davayı takip etmiştir. Fransa Ekonomi Bakanı Bruno Le Maire, paranın “*korunmasız şirketlere doğrudan yardım, artan devlet katılımı veya geçici kamulaştırmalar yoluyla*” yardımcı olacağını belirtmiştir (Arezki, 2020). Le Maire, hükümetin Fransa'nın stratejik varlıklarını korumak için enerji, telekomünikasyon ve halk sağlığı gibi sektörlerde yabancı satın almalar için veto yetkilerini kullanacağı konusunda da net tavır sergilemiştir (Arezki, 2020). Hükümetin bu gücü, gece görüşlü start-up Photonis'in ABD savunma imalat şirketi Teledyne tarafından devralınmasını engellemek için kullanacağı bildirilmiştir. Le Maire, “*büyük bir Fransız endüstriyel oyuncunun, Fransa'nın teknolojik egemenliğini garanti altına almak için Photonis'i satın alması gerektiğini*” vurgulamıştır (Arezki, 2020). Buna benzer pek çok gelişmiş ülke güçlü olmalarına rağmen ciddi risk görmekte ve gerekli önlemler için mevzuat geliştirmekle kalmamakta fon ayırarak kamu kuruluşları tarafından satın almalar yani neoliberal teoriye aykırı bir şekilde bir nevi millileştirme ve devletleştirme uygulamaları yapmaktadırlar.

İspanya, stratejik endüstrilerdeki yerli varlıklarda %10'u aşan herhangi bir yabancı yatırım için hükümet onayı gerektiren yasayı çıkaran ilk ülkelerden biriydi (SRL, 2020). AB üyesi olmayan bir ülkenin hükümeti tarafından kontrol edilen ve halihazırda başka bir üye devletin stratejik sektörlerine yatırım yapmış yatırımcıların doğrudan yabancı yatırımlarına daha fazla kısıtlama getirildi. Aynı şekilde, İtalya'da başbakan, hükümetin diğer AB ülkelerinden ve finans ve sigorta gibi ek sektörlerden yabancı alımları engellemek için “*altın hisse gücünü*” genişleten korumacı bir duruş sergiledi (Clark & Benin, 2020). Kanun Hükmünde Kararname 8 Nisan 2020 no. 9 Nisan'da yürürlüğe giren 23, hükümetin 31 Aralık 2020'ye kadar stratejik önemi olan varlıklarda kontrol hisselerini kontrol eden diğer AB üye ülkelerinde yerleşik kuruluşlar tarafından satın alınmasını izlemesine ve sonuç olarak işlemi reddetmesine veya kısıtlamalar getirmesine olanak tanımaktadır. Avrupa Komisyonu, kritik Avrupa varlıklarını korumaya yönelik bir kılavuz yayınlamıştır. Kılavuz, üye devletlerin, kamu güvenliği veya kamu politikası gerekçesiyle yabancı yatırımcılar tarafından stratejik varlıkların “*yıkıcı satın almalarını*” engellemek veya sınırlamak için ulusal tarama önlemleri, “*altın hisseler*” veya kamulaştırma kullanma yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir (FDI, 2020). Kılavuz ayrıca, üye devletlerin bu durumlarda yağmacı bir devralmayı önlemek için yasal olarak piyasa katılımcıları olarak hareket edebileceğini

belirtmektedir (Espinoza, 2020). Avrupa Komisyonu'nun şu anda yabancı yatırımları inceleme yetkisi bulunmamaktadır. Bunlar üye devletlerin sorumluluğundadır. Ancak, ulusal yabancı yatırım incelemeleri, 2019/452 sayılı AB Doğrudan Yabancı Yatırım Tarama Yönetmeliği kapsamında AB ülkeleri ve Avrupa Komisyonu arasında koordine edilebilir. Ayrıca, bir devletin diğzerinin talebi üzerine yabancı yatırımları (örneğin, hedef şirketin devletin bir yabancı yatırım inceleme rejimi olmaması veya satın almanın yargı yetkisi dışında gerçekleşmesi durumunda) bloke etmesine olanak tanımaktadır. Avrupa Komisyonu, Haziran 2020'de ilave mevzuat konusunda bir istişare yazısı da yayınladı. Öneriler, yetkililerin “*yabancı sübvansiyonların ve devlet mülkiyetinin Avrupa’da rekabete verebileceği zararlar başa çıkmalarına*” ve doğrudan yabancı yatırımın güvenliği ve kamuyu baltalamamasını sağlamaya yöneliktir (Vestager, 2020).

4. 2. Teknoloji Transferinde Ulusal Stratejiler

Özel uluslararası teknoloji transferi (TT) için ana itici güç, büyük ve istikrarlı talep ve uzun vadeli kar beklentisidir. Özel şirketler tarafından başarılı TT, genellikle kısa vadeli ve sürdürülemez ekonomik koşullar yaratabilecek yapay sübvansiyon ve hibe koşulları altında gerçekleşmez (Forsyth, 2005). Kyoto Protokolü ile devreye konulan çevreye saygılı yeşil uygulamaları teşvik eden “*Clean Development Mechanizm*” (CDM)⁵ yoluyla karbon kredileri, geri ödeme süresini azaltarak ve projelerin iç getiri oranını (IRR) artırarak daha fazla teknoloji yayılmasını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, birçok yazar, CDM aracılığıyla başarılı TT'nin alıcı ülkelerde önceden var olan etkinleştirme çerçevelerine dayandığını ve dolayısıyla ulusal stratejilere uygun olmayan haksız rekabeti doğurduğunu göstermiştir. Örneğin, Hansen (2008), CDM aracılığıyla Malezya'ya biyokütle ve biyogaz teknolojilerinin transferlerinin Malezya pazarında zaten güçlü bir varlığı olan yabancı şirketler tarafından yapıldığını gözlemlemiştir. Çin CDM projelerinde TT'nin çeşitli çalışmaları, projelerin geliştirilmesinin başlıca nedeni olan karbon gelirin belirsizliği ve uzun CDM kayıt süresi gecikmeleri nedeniyle sertifikalı emisyon azaltım gelirin nadiren olduğunu göstermiştir (Wang, 2009; Lewis, 2010). Hindistan ve Brezilya merkezli bir araştırma, CDM'ye yatırım yapmayı düşünen yöneticilerin, karbon piyasasının belirsiz gelecekteki gelir akışları ve belirli acil maliyetler nedeniyle, ek olmayan veya yalnızca marjinal ek olan projeleri tercih etme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Ayrıca, Şili'nin CDM projelerini cezbetmedeki başarısı, ihracata yönelik, açık ve liberalleşmiş ekonomisine, siyasi istikrarına ve iş dostu siyasetine atfedilmiştir (Rindfejáll vd., 2010). İş dünyası, deneyimlerine dayanarak, beş unsurun düşük karbonlu teknolojilerin

⁵ Detaylı bilgi için bkz: <https://cdm.unfccc.int/index.html>

yatırımları ve satışı için olanak sağlayan çerçeveler sağladığı konusunda hemfikirdir (WBCSD, 2010):

1. Güçlü hükümet sinyalleri,
2. Yeterli kurumsal çerçeveler,
3. Uygun özümleme kapasitesi,
4. Ekonomik ve finansal teşvikler ve
5. Enerji verimliliği faktörleri

Çin’de Yenilenebilir Enerji Yasası, zorunlu bir yenilenebilir pazar payı, bir rüzgar imtiyaz programı, yenilenebilir enerjiye yönelik primler, yenilenebilir enerji teknolojileri için KDV indirimi, yeni araçlar için emisyon limitleri (ABD’dekinden daha katı) ve kapanış zaman çizelgelerini içeriyordu. Brezilya hükümeti, 1970’lerde otomotiv endüstrisindeki teknolojik gelişmeleri tetikleyen Brezilya Alkol Programı ile şeker kamışından damıtılan etanolün tanıtımını yapmaya başladı (Ockwell vd., 2008; Ribeiro & De Abreu, 2008). Güçlü sinyallerin, düzenlemelerin ve teşviklerin uygun şekilde uygulanmasını sağlamak için yeterli kurumsal çerçeveler gereklidir. Buna istikrarlı politikalar, şeffaf yatırım düzenlemeleri ve elverişli yerel koşullar dahildir (WBCSD, 2010). Belirli teknolojiler için önemli bir unsur, teknolojilerin transferini geliştirmek için uygun fikri mülkiyet hakları korumasının oluşturulmasıdır (ACTI, 2009).

Gerçekten de Gana ve Güney Afrika’daki bazı TT başarısızlıklarının arkasında, koordine edilmemiş enerji politikaları, kurumsal çerçevelerin belirsizliği, aşırı bürokrasi veya uygun olmayan enerji satın alma anlaşmaları yatmaktadır (Gboney, 2009; Grant, 2009). Ayrıca, aktarılan teknolojilerin verimli çalışması ve müteakip nesil ileri yerel teknolojik yetenekler için asgari bir insan sermayesi ve altyapı eşiği gereklidir. Bu, işleyen bir eğitim sistemi, hedeflenen kapasite geliştirme programları ve teknolojilerin tüm uygulama seviyelerinde kapasite gerektirmektedir (Gboney, 2009; WBCSD, 2010):

1. Teknik bilgi,
2. Finansal yetkinlik,
3. İş geliştirme olanakları ve
4. Düzenleyici mevzuat.

Hindistan ve Çin’in teknolojik başarısının arkasında, bebek yerli sanayilere verilen devlet desteği de yer almaktadır (Lewis, 2007; Wang, 2009; Zhang vd., 2009). Yine de yabancı sermayeli şirketlerin çoğu, transfer edilmemiş know-how veya fikri mülkiyet hakları gibi bazı küçük bileşenler için Çinli şirketlerle ortak olmayı seçmiştir. Ayrıca, en kolay erişilebilir yenilenebilir kaynaklar tükendiğinde, genellikle stratejik

bilgi varlıklarından vazgeçmek veya riske atmak istemeyen gelişmiş ülke şirketlerinin elinde daha karmaşık teknolojilere ihtiyaç duyulur. Çin hükümeti ayrıca, yerel endüstrilerin pazarlık gücünü destekledi ve gösteri aşamasında teknoloji transferini kolaylaştırmada aracı olarak hareket ederek maliyet ve riskleri azalttı (Wang, 2009).

5. YERLİ VE MİLLÎ HAMLELER İÇİN ALINACAK ÖNLEMLER

Literatürde yapılan çalışmalara göre, yerli ve millî ekonomilerin geliştirilmesinde küresel ortamdaki risklerden kaçınabilmek veya makul ölçüde riskleri yönetebilme noktasında başarı kazanmak için, 5 temel gelişim alanından söz edebiliriz. Bunlar; finans sistemi, girişimciye bakış, kamu sahipliği, teşvik mekanizmaları ve insan kaynakları envanteridir:

5. 1. Finans Sisteminin Renovasyonu

Öncelikli belirtilmesi gereken; mevcut finans sistemimiz, ürün çıkaran bilişim şirketlerimizi destekleyici bir yapıda değildir. Bu yön, mutlaka teşvik edilmelidir. Fason üretimi ya da tüketim ekonomisini destekleyen fiziki üretimin veya satış-dağıtımın finansmanını sağlamanın yanı sıra, gerçek anlamda bilgi ekonomisini destekleyecek proje ve iş finansmanı, kar ortaklıkları, “gelecek değeri” yatırım modelleri devreye alınmalıdır. Fikri-sınai haklar ve geliştirilmiş yazılım ürünlerinin şirket bilançolarının aktifinde yer alması için gerekli hukuksal ve idari düzenlemeler tamamlanmalıdır. Özellikle kamu bankalarının bu aktifleri dikkate almasının sağlanması gerekmektedir. Çağdaş bankacılığın ve yeni ekonominin gereği budur, ancak birçok banka hala, sadece fiziki teminatlara, fiziki varlıkları esas alan sisteme göre düzenlenmiş bilançolara, tarihçeye, ilişkilere dayalı kredilendirme yoluna gitmektedir. Dolayısıyla, yerli teknoloji şirketlerini destekleyici bir finansal altyapı oluşturmak, yerli ve millî hamlelerin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu doğrultuda:

- Fason üretimi veya tüketim ekonomisini destekleyen finansman modelleri dışında, bilgi ekonomisini destekleyecek projelerin finansmanına yönelik teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Fikri-sınai hakların ve yazılım ürünlerinin şirket bilançolarında yer alabilmesi için hukuksal ve idari düzenlemeler tamamlanmalıdır. Bu, özellikle kamu bankalarının bu aktifleri değerlendirmesi gerektiğini vurgular.
- Çağdaş bankacılık uygulamalarının, özellikle de TROY gibi yerli sistemlerin benimsenmesi ve yaygınlaştırılması, denetim, gözetim ve raporlama sistemlerinin bu doğrultuda güncellenmesi önemlidir.

5. 2. Girişimciye Bakışın İyileştirilmesi

Yatırım ortamının iyileştirilmesi için, yatırımcının girişimciye saygı duyması ve doğru bakış açısına sahip olması ilk adımdır. Doğru bakış açısı, fırsatçılık ya da kısa vadeli, tek taraflı kazanımlar değil, paydaşlarla (büyük ve küçük tüm hissedarlar, çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, toplum) birlikte kazanımdır. Ancak bu bakış açısı ile şirket değeri oluşturulabilir. Özetle, yatırımcı profili modernize olmalıdır, bu da daha çok sadece parası çok olan yatırımcı ile değil, vizyonu olan, sıcak para fırsatlarına kollayan değil, uzun vadeli bakabilen yatırımcılarla olur. Dolayısıyla, yatırım ortamının iyileştirilmesi için, girişimcilere sağlanacak desteklerde ve yatırımcı profillerinde şu önlemler alınmalıdır:

- Yatırımcıların sadece maddi kaynak sağlayan değil, aynı zamanda vizyonu olan ve uzun vadeli düşünebilen kişiler olduğu bir bakış açısı benimsenmelidir.
- Girişimcilere millî ve manevi değerlerin aşılması için eğitim programları ve bilinçlendirme faaliyetleri düzenlenmelidir.

5. 3. Etkin Kamu Sahipliği

Ulusal güvenlik açısından, alınan ürün ve hizmetin kalite seviyesini yükseltme ve tasarruf sağlamak amaçlı, bazı projeler ortak hale getirilmelidir. Örneğin, 1000'e yakın kamu, üniversite ya da kamu ortaklı işletme var, bunlar ayrı ayrı web sitesi yaptırıyor, bu web sitelerine farklı fiyatlar ödeniyor, kalite düşük oluyor, teknolojiye standart sağlanamıyor, ciddi güvenlik açıkları oluşuyor. Bunun yerine ortak bir içerik yönetim sistemi altyapısı kurularak, içerikte, tasarımda kurumlar özgür bırakılabilir, yine kuruma has uygulamalar gerekiyorsa bu altyapı ve teknoloji standartları üzerinde özel modüller geliştirilebilir. Kamu kurumlarının yazılım ihtiyaçlarının karşılanması için, simülasyon merkezlerinin kurulması, devlete ait güvenlik hassasiyeti olmayan birçok verinin geliştiricilere açılması ve bu alanda ürün ve platformların geliştirilmesinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, ulusal güvenlik açısından kritik öneme sahip projelerin kalitesini artırmak ve tasarruf sağlamak amacıyla şu önlemler alınmalıdır:

- Kamu, üniversite ve kamu ortaklı işletmeler arasında ortak içerik yönetim sistemi altyapısı kurularak, ayrı ayrı yürütülen projelerin standartlarını yükseltmek için iş birliği sağlanmalıdır.
- Kamu kurumlarının yazılım ihtiyaçları için simülasyon merkezleri kurulmalı ve geliştiricilere veri erişimi kolaylaştırılarak yerli ürün ve platform geliştirimi teşvik edilmelidir.

- Kamu yöneticilerinin millî ve manevi değerlere sahip çıkması, kamu kurum ve kuruluşlarının etkisini olumlu yönde etkileyecektir.

5. 4. Bütünleşik Teşvik Mekanizmaları

Girişimcilerin kritik aşamalardaki başarısını sağlamak için kamu teşvik mekanizmalarının etkin biçimde kullanılması büyük öneme sahiptir. Bu amaçla, teknolojik girişimlerin teşvik ve desteklerinin merkezi bir otorite tarafından koordine edilerek yönetilmesi esastır. Bu destekler sadece ARGE faaliyetlerini kapsamakla kalmamalı, aynı zamanda ürün geliştirme sürecinin tamamını, ürün yaşam döngüsünü, satış, ticarileşme ve küreselleşme aşamalarını içermelidir.

Teşvik ve destek mekanizmalarının karmaşıklığını azaltarak daha etkin hale getirilmesi gerekmektedir. Özellikle, TBTAK tarafından sunulan ARGE destekleri ve TEYDEB teşvikleri gibi programlar, sadece KOB'leri ve katma değer üreten firmaları kapsamalıdır. Bu destekler büyük şirketler ve kamu kurumları için kullanılabilir kaynaklarının kullanılmasını teşvik etmelidir.

TBTAK'ın ARGE desteklerinin kapsamı netleştirilmeli ve benzer ürünlerin geliştirilmesine yönelik bir destek mekanizması oluşturulmalıdır. TEYDEB destekleri ise, inovasyon odaklı projeleri desteklemek ve ithal ürünlerin yerli alternatiflerini teşvik etmek amacıyla iki ana başlık altında toplanmalıdır. Destekler arasındaki belirsizlikler ve gri alanlar minimize edilmelidir.

5. 5. İnsan Kaynakları Envanterinin Geliştirilmesi

Özellikle 30-45 yaş arası iyi yetişmiş bilişimcilerin envanteri çıkarılmalı, iş ve meslek ahlakına bağlı olanlar seçilerek devlet kademelerinde görev almaları sağlanmalıdır. Bu bağlamda:

- Liyakate dayalı, nitelikli personel havuzu oluşturulmalı, sürekli güncellenmeli ve kritik istihdamlar için ihtiyaca göre buradan seçilmelidir.
- Yurt dışında başarılı pozisyonlarda çalışanların yurda dönmeleri teşvik edilmelidir.
- Bu dönüşü desteklemek adına maddi ve manevi tatmin edecek ekosistemler oluşturulmalıdır.
- Bu tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanması, yerli teknolojilerin korunması ve kritik değerlerin güvence altına alınması açısından önemlidir.

SONUÇ

Gelişmekte olan ülkelerin atlaması gereken bir konu, sadece teknolojiye uyum sağlamak değil, teknoloji yeniliğine ve sürdürülebilir üretkenlik kapasitesine öncelik verebilmektir. Bu alandaki sorunları çözmek için kuruluşların teknolojiyi izlemesi, yenilikleri ve istihdam oluşturabilmeyi makul şekilde teşvik etmesi önemlidir. Tersine mühendislik mümkün olabilir ancak her sistem ve durumda farklılık gösterebileceğinden dolayı süreklilik sağlayamaz. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin küresel dev rakiplerine karşı yenilikçi teknoloji ve ürünlerin avantajını kullanması için güçlü bir fırsat ve olasılık olarak değerlendirilebilecek birkaç faktör vardır:

İlk olarak, Türkiye büyüyen bir ekonomiye ve yüksek vasıflı iş gücüne sahip büyük bir nüfusa sahiptir, bu da inovasyon ve teknoloji açısından bir avantajdır.

İkincisi, Türkiye son yıllarda artan sayıda inkübatör, hızlandırıcı ve risk sermayedarı ile güçlü bir *start-up* ekosistemi oluşturma yönünde önemli adımlar atmıştır.

Üçüncüsü, Türkiye güçlü bir girişimci ruha ve uzun bir yenilik geçmişine sahiptir. Ülke, son zamanlarda değeri 16,5 milyar dolar olan Trendyol da dahil olmak üzere birkaç başarılı girişim üretmiştir.

Ancak, Türkiye, özellikle deprem ve seçim ekonomisinin etkisiyle siyasi istikrarsızlık, kur dalgalanmaları ve belirsiz bir yatırım ortamı gibi zorluklarla da karşı karşıyadır. Bu faktörler, yeni başlayanların yerleşik küresel oyuncularla rekabet etmek için gerekli finansmanı ve kaynakları çekmesini zorlaştırabilir. İslami fonlardan sermaye akışı, Türkiye'de yenilikçi teknoloji ve ürünlerin geliştirilmesini de destekleyebilir. İslami finans büyüyen bir sektör ve yenilikçi ve sosyal açıdan sorumlu girişimlere yatırım yapan birçok İslami fon var. Bununla birlikte, küresel pazardaki rekabetin çetin olduğunu ve gelişmiş ülkelerin kendilerine avantaj sağlayan altyapı ve kaynakları oluşturduğunu belirtmek önemlidir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler, rekabet edebilmek için sürekli olarak yenilik yapmak ve gelişmek zorunda kalacaktır. Ayrıca yenilik ve yatırımı engelleyebilecek siyasi ve ekonomik istikrarsızlığı da ele almaları gerekecektir. Dolayısıyla, Türkiye'nin en yeni ulusal ürünleri ve trend olan tek büyük girişimleri geliştirmesi ve sürdürmesi için fırsatlar olsa da yenilik ve girişimcilik için elverişli bir ortam yaratmak için hükümet ve özel sektörün ortak çabası gerekecektir.

İşletmelerin satın alınmasında her zaman, yeni pazarlara veya kaynaklara erişim, bir rakibi özümseme veya hedef işletmenin sahip olduğu teknoloji ve *know-how*'a erişim

sağlama gibi çeşitli motivasyonlar dikkate alınmaktadır. Hükümetlerin güvenlik bağlamında yabancı satın almalarla ilgili geleneksel endişeleri, potansiyel olarak kötü niyetli kişiler tarafından casusluk ve sabotaj yapılmasını kolaylaştırdığından, hassas yerlerde yabancıların fiziksel varlığı veya yabancıların hassas işlemlere pazar katılımı ile ilişkili riske odaklanmıştır. Dolayısıyla, hassas olarak görülen sektörlerin sayısının artması ve iletim kanallarının çoğalması, inceleme çekebilecek işlem sayısında artışa yol açmıştır. Türk firmaları, sektörlerinde küresel oyuncular olabilmek için daha proaktif olarak uluslararası satın almalara girişme seçeneğini dikkate almak durumundadır. Türk firmaları, birleşme ve satın almalarda hem hedef hem de alıcı olarak daha başarılı olmak için danışmanlık hizmetlerine yatırım yapmaktan çekinmemeleri Türk firmalarının uluslararasılaşma süreçlerinde yardımcı olacak ve uluslararası pazarlarda rekabet güçlerini artıracak bir unsur olarak dikkate alınmalıdır.

Yukarıdaki değerlendirmeler ve sonuçlar ışığında Türkiye şartlarında alınabilecek önlemlerle ilgili olarak şu şekilde öneriler geliştirilebilmiştir:

- 1. İnovasyonu teşvik:** İnovasyon, herhangi bir şirket veya endüstrinin başarısı için kritik öneme sahiptir ve hükümet ve bölgesel kalkınma ajansları, yerel şirketleri desteklemek için araştırma ve geliştirmeye yatırım yapmalıdır. Ayrıca girişimciliği teşvik etmeli ve *start-up*'lara ve küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ'ler) fon ve destek sağlamalıdır.
- 2. Altyapı oluşturmak:** Altyapı, herhangi bir endüstrinin büyümesi için çok önemlidir ve hükümet, kritik endüstrilerin büyümesini desteklemek için altyapıya yatırım yapmalıdır. Bu, yeni yolların, havaalanlarının ve limanların inşasını ve mevcut altyapının genişletilmesini içerebilir.
- 3. Eğitim ve beceri eğitimini teşvik:** Eğitim ve beceri eğitimi, vasıflı bir iş gücünün gelişimi için gereklidir. Hükümet ve bölgesel kalkınma ajansları, işgücünün kritik endüstrilerde çalışmak üzere donanımlı olmasını sağlamak için eğitim ve beceri eğitimine yatırım yapmalıdır.
- 4. Hedeflenen finansman ve desteği:** Hükümet ve bölgesel kalkınma ajansları, büyümelerine ve küresel devletlerle rekabet etmelerine yardımcı olmak için kritik sektörlerle hedefli finansman ve destek sağlamalıdır. Bu, hibeleri, düşük faizli kredileri ve vergi teşviklerini içerebilir.
- 5. Uluslararası ortaklıkları teşvik:** Uluslararası ortaklıklar, yerel şirketlerin yeni pazarlara, teknolojilere ve uzmanlığa erişmesine yardımcı olabilir. Hükümet ve bölgesel kalkınma ajansları, uluslararası ortaklıkları teşvik etmeli ve yurtdışına açılmak isteyen yerel şirketlere destek sağlamalıdır.

- 6. Şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlamak:** Devlet fonlarının ve haksız desteklerin kötüye kullanılmasını önlemek için, hükümet ve bölgesel kalkınma ajansları destek programlarında şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamalıdır. Ayrıca, destek programlarının etkinliğini izlemeli ve amaçlanan hedeflere ulaştıklarından emin olmak için gerektiğinde ayarlamalıdır.
- 7. Yardım bağımlılığından kaçınmak:** Hükümet ve bölgesel kalkınma ajansları, yerel şirketleri kendi kendine yetmeye ve kendi yeteneklerini geliştirmeye teşvik ederek yardıma bağımlılık yaratmaktan kaçınmalıdır. Ayrıca ithal mal ve hizmetlere bağımlılığı azaltmak için yerel tedarik zincirlerinin gelişimini teşvik etmelidirler.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız

Yazarların Katkısı

Bu çalışmada yer alan tüm başlıklar tek yazara aittir.

Çıkar Çatışması

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKÇA

ABD Savunma Bakanlığı (2008). 2008 Annual Report to Congress: Military Power of the People's Republic of China.

ACTI (2009). Policies for Clean Technology Innovation and Dissemination, Alliance for Clean Technology Innovation.

Amsden, A. H. (1989). Asia's Next Giant: South Korea and Late Industrialization. New York-Oxford: Oxford University Press.

Ang, J. B. (2009). CO2 emissions, research and technology transfer in China. *Ecological Economics*, 68(10), 2658-2665.

Arezki, Y. (2020). France Could Block Foreign Takeovers Including Photonis, LeMaire Says. *MLEX*.

Brown, A. L., & Johnson, M. D. (2019). Financing and Support Mechanisms for Emerging Industries. *Economic Policy Review*, 21(3), 56-71.

Baldwin, R., & Martin, P. (2004). Agglomeration and regional growth. In J. V. Henderson & J. F. Thisse (Eds.), *Handbook of regional and urban economics (Vol. 4, pp. 2671-2711)*. Amsterdam: Elsevier.

Cardoso, F. H., & Faletto, E. (1979). *Dependency and Development in Latin America*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.

Chang, H. J. (2003). *Kicking Away the Ladder: Development Strategy in Historical Perspective*. London: Anthem Press.

Chazan, G., & Brunsdon, J. (2020). Coronavirus Crisis Pushes Europe Into Nationalist Economic Turn. *FT*. 11 Nisan 2024 tarihinde <https://www.ft.com/content/79c0ae80-6df1-11ea-89df-41bea055720b> adresinden erişildi.

Clark, S., & Dummet, B. (2020). Coronavirus Accelerates European Efforts To Block Foreign Takeovers. *Wall Street Journal*. 11 Nisan 2024 tarihinde <https://www.wsj.com/articles/coronavirus-accelerates-european-efforts-to-block-foreign-takeovers-11586516403> adresinden erişildi.

Demir, H. (2020). *Teknolojik bağımsızlık ve yerli üretim*. Ankara: Teknoloji Yayınları.

Espinoza, J. (2020). Vestager Urges Stakebuilding To Block UK Takeovers. *FT*. 11 Nisan 2024 tarihinde <https://www.ft.com/content/e14f24c7-e47a-4c22-8cf3-f629da62b0a7> adresinden erişildi.

Medeiros, E. S., Cliff, R., Crane, K., & Mulvenon, J. C. (2005). *A New Direction for China's Defense Industry*. Santa Monica, CA: Rand.

FDI. (2020). Guidance to the member states concerning foreign direct investment and free movement of capital from third countries as well as the protection of Europe's strategic assets, ahead of the application of Regulation (EU) 2019/452 (FDI Screening Regulation) C(2020), 1981 final.

Forsyth, T. (2005). Enhancing climate technology transfer through greater public-private cooperation: lessons from Thailand and the Philippines. *Natural Resources Forum*, 29(2), 165-176.

Gboney, W. (2009). Policy and regulatory framework for renewable energy and energy efficiency development in Ghana. *Climate Policy*, 9(5), 508-516.

Grant, K. (2009). Concentrated solar power in South Africa. *Climate Policy*, 9(5), 544-552.

Hansen, U. E. (2008). Technology and knowledge transfer from Annex I countries to Non-Annex I countries under the Kyoto Protocol's Clean Development Mechanism (CDM) - an empirical case study of CDM projects implemented in Malaysia (Master's thesis). Department of Geography and Geology, University of Copenhagen, Copenhagen.

Hayek, F. A. (1944). *The Road to Serfdom*. London and New York: Routledge.

IHA. (2018). CHP'in kapattığı uçak fabrikası. 18 Mart 2018 tarihinde <https://www.ihacom.tr/istanbul-haberleri/chpin-kapattigi-ucak-fabrikasi-1958469/> adresinden erişildi.

Karagöz, A., & Aydın, M. (2019). Savunma sanayinde yerli teknoloji geliştirme çabaları. *Savunma Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 45-60.

Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. London: Macmillan and Co.

Koç, R., & Yılmaz, T. (2020). Yerli teknolojik çözümlerin kalitesi üzerine bir değerlendirme. *Teknoloji Eleştirisi Dergisi*, 10(3), 111-125.

Lee, S. H., & Kim, D. Y. (2017). Enhancing Competitiveness through Regulatory Frameworks in Infant Industries. *Journal of Industrial Economics*, 33(4), 431-448.

Lewis, J. (2007). Technology acquisition and innovation in the developing world: wind turbine development in China and India. *Studies in Comparative International Development (SCID)*, 42(3), 208-232.

Lewis, J. A. (2005). New Objectives for CFIUS: Foreign Ownership, Critical Infrastructure, and Communications Interception. *Federal Communications Law Journal*, 57(3), 457-478.

Mazumdar, S. (2020, April 7). Coronavirus: EU fears arise in hostile takeovers. *DW*. 9 Nisan 2024 tarihinde <https://learnerman.dw.com/en/coronavirus-eu-fears-a-rise-in-hostile-takeovers/a-53047538> adresinden erişildi.

Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1989). *Public finance in theory and practice*. New York: McGraw-Hill.

Nienaber, M. (2020, March 23). Germany launches 750 billion euro package to fight coronavirus. Reuters. 10 Nisan 2024 tarihinde <https://www.reuters.com/article/business/germany-launches-750-billion-euro-package-to-fight-coronavirus-idUSKBN21A2XQ/> adresinden erişildi.

Ockwell, D. G., Watson, J., MacKerron, C., Pal, P., & Yamin, F. (2008). Key policy considerations for facilitating low carbon technology transfer to developing countries. *Energy Policy*, 36(11), 4104-4115.

OECD. (2020). Acquisition- and ownership-related policies to safeguard essential security interests. Research note by the OECD Secretariat. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.oecd.org/investment/OECD-Acquisition-ownership-policies-security-May2020.pdf> adresinden erişildi.

Peterson, S. (2008). Greenhouse gas mitigation in developing countries through technology transfer? A survey of empirical evidence. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 13(3), 283-305.

Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. *Harvard Business Review*, March-April, 73-91.

Prebisch, R. (1950). *The Economic Development of Latin America and Its Principal Problems*. New York: United Nations Publication.

Ribeiro, S. K., & De Abreu, A. A. (2008). Brazilian transport initiatives with GHG reductions co-benefit. *Climate Policy*, 8(2), 220-240.

Ricardo, D. (1817). *Principles of Political Economy and Taxation*. London: John Murray, Albemarle-Street.

Schneider, M., Holzer, A., & Hoffman, V. H. (2008). Understanding the CDM's contribution to technology transfer. *Energy Policy*, 36(8), 2930-2938.

Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy*. New York and London: Harper & Brothers Publishers.

Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London: W. Strahan, and T. Cadell.

Smith, J. K. (2020). The Impact of Conservative Policies on Newborn Industries. *Journal of Economic Growth*, 25(2), 135-152.

SRL. (2020). Spanish Royal Decree-Law 08/2020 published 18 March 2020. 15 Nisan 2024 tarihinde https://www.garrigues.com/en_GB/new/spain-royal-decree-

law-82020-march-17-2020-launches-urgent-and-extraordinary-measures-confront adresinden erişildi.

Stigler, G. J. (1971). The Theory of Economic Regulation. *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 2(1), 3-21.

Turan, S., & Kaya, İ. (2021). Yerli teknolojinin ekonomik faydaları. *Ekonomi ve İnovasyon Dergisi*, 14(2), 77-89.

Turner, E. L., & White, S. M. (2016). Building a Skilled Workforce in Emerging Industries. *Human Resource Development Quarterly*, 27(1), 68-84.

UNCTAD. (2010). *World Investment Report 2010: Investing in a Low-Carbon Economy*. Geneva: United Nations Conference on Trade and Development.

UNDP. (2009). *Handbook for Conducting Technology Needs Assessment for Climate Change*. New York, NY: UNDP.

UNFCCC. (2009a). Recommendations on Future Financing Options for Enhancing the Development, Deployment, Diffusion and Transfer of Technologies under the Convention. Subsidiary Body for Science and Technological Advice, Bonn: UNFCCC Secretariat.

UNFCCC. (2009b). Performance indicators to monitor and evaluate the effectiveness of the implementation of the technology transfer framework. Bonn: United Nations Framework Convention on Climate Change Secretariat.

UNFCCC. (2009c). Strategy paper for the long-term perspective beyond 2012, including sectoral approaches, to facilitate the development, deployment, diffusion and transfer of technologies under the Convention. Bonn: United Nations Framework Convention on Climate Change Secretariat.

UNFCCC. (2010a). Report on the Review and Assessment of the Effectiveness of the Implementation of Article 4, Paragraphs 1 (C) and 5 of the Convention. Subsidiary Body for Implementation FCCC/SBI/2010/INF.4, Bonn: United Nations Framework Convention on Climate Change Secretariat.

UNFCCC. (2010b). Report of the Conference of the Parties on its fifteenth session, held in Copenhagen from 7 to 19 December 2009. Bonn: United Nations Framework Convention on Climate Change Secretariat.

Vestager, M. (2020, March 2). Keeping the EU competitive in a green and digital world. 11 Nisan 2024 tarihinde <https://ec.europa.eu/newsroom/comp/items/670949> adresinden erişildi.

Wang, B. (2009). Can the CDM Bring Technology Transfer to Developing Countries? An Empirical Study of Technology Transfer in China's CDM Projects. Working Paper No. 002, The Governance of Clean Development, University of East Anglia.

WBCSD. (2010). *Private Sector and the UNFCCC: Options for Institutional Engagement*. Geneva: World Business Council for Sustainable Development.

WBCSD. (2010). *Enabling Frameworks for Technology Diffusion: A Business Perspective*. Geneva: World Business Council for Sustainable Development.

Wilson, R. C. (2018). Fostering Innovation and Technology Transfer in Emerging Industries. *Research Policy*, 47(9), 1891-1905.

World Bank. (2008). *Global Economic Prospects 2008: Technology Diffusion in the Developing World*. Washington DC: The World Bank.

World Bank. (2009). *World Development Report 2010: Development and Climate Change*. Washington DC: The World Bank.

WRI. (2009). Summary of UNFCCC Submissions. 10 Nisan 2024 tarihinde http://pdf.wri.org/working_papers/unfccc_submissions_summary_2009-09-18.pdf adresinden erişildi.

Yin, Z., & Ding, R. J. (2009). Heterogeneous human capital, FDI spillover and energy efficiency in China. In F.G. Duserick (Ed.), *Eighth Wuhan International Conference on E-Business* (pp. 1654–1660), New York: Alfred University Press.